
Vores børn lever i en pluralistisk verden – hvori består udfordringen?

Pluralisme er ikke et synspunkt, børnene kan være enige eller uenige i. Det er det vand, de svømmer i.

// AF TEOLOGISK KONSULENT, ANDREAS ØSTERLUND NIELSEN, ÅRHUS

Som forældre vil vi gerne give vores børn en god start i livet og give dem noget godt med hjemmefra, som de kan bidrage med i deres hverdag og fremtid. Vi er som forældre børnenes primære referenceramme og forbilleder; men vi er ikke alene om at forme og påvirke vores børn. Heldigvis kan man sige, for så får de mere end det, som vi kan give dem.

Det er ikke desto mindre vigtigt, at vi forstår og forholder os til forholdet mellem de forskellige sammenhænge, som børnene indgår i og formes af: Hjemmet sammen med vi forældre, det kristne fællesskab sammen med andre børn og voksne, skolen og fritiden sammen med pædagoger, lærere og kammerater og den digitale verden sammen med alle og enhver.

Et sekulært-pluralistisk samfund

Vi lever i dagens Danmark i et pluralistisk samfund, hvor en række forskellige religiøse og ikke-religiøse livssyn og virkelighedsopfattelser eksisterer side om side. Den kristne kulturarv sætter fortsat et tydeligt præg på samfundet; men samtidig er der en udbredt, sekulær opfattelse af, at Gud og religion bør være uvedkommende for offentlige anliggender.

Vi kan derfor betegne vores samfund og kultur som 'sekulært-pluralistisk'. Børn fra hjem, hvor den kristne tro

bliver tillagt en afgørende betydning og sandhedsværdi (herefter kaldet praktiserende kristne), indgår derfor i sammenhænge i og uden for hjemmet med forskellige og til dels modsigende værdier, livssyn og virkelighedsopfattelser.

Udfordringen for praktiserende kristne forældre er derfor: Hvordan kan vi som forældre hjælpe vores børn med at leve i tro i deres sekulært-pluralistiske hverdag?

Det er en udfordring, som vi skal tage op som vores tids særlige vanskelighed og mulighed. Der kan være behov for at beskytte børnene, særligt når de er mindre, for at bevare dem i troen; men først og fremmest skal vi hjælpe børnene ved at skabe rammer for, at de dannes til at kunne indgå aktivt og konstruktivt med deres tro i hverdagen.

Fire spørgsmål

Udfordringen rejser mindst fire spørgsmål:

1. Hvad ønsker og håber vi for vores børn?
2. Hvordan skal vi forstå den tid og virkelighed, børnene lever i?
3. Hvordan er forholdet mellem de forskellige sammenhænge, som børnene indgår og dannes i?
4. Hvordan kan vi som forældre hjælpe vores børn med at leve i tro i deres hverdag?

I denne artikel vil jeg komme med en række betragtninger og overvejelser over hvert af disse fire spørgsmål. Artiklen afspejler de grundantagelser, som ligger bag projektet *Børn i pluralisme*, men synspunkterne står for min egen regning.

Målet for artiklen er at give dig som læser en fornemmelse af en måde at opfatte og forstå de udfordringer, vi står med som praktiserende kristne forældre til børn, der vokser op i et sekulært-pluralistisk samfund.

Hvad ønsker og håber vi for vores børn?

Som praktiserende kristne forældre ønsker og håber vi som de fleste, at vores børn må være sunde og raske, have gode relationer, trives og klare sig godt. Vigtigere er det dog for os, at de må forblive Guds børn altid og leve deres liv i tro på Gud.

Nogle af os vil gerne distancere os fra vores egen opvækst. Så kan det fx være et afgørende anliggende, at børnenes kristne tro på Gud skal være selvvalgt og ikke være bestemt af, at de tilhører en særlig gruppe eller tradition, eller at de har en bestemt moral. Mange af os ønsker givetvis, at børnenes tro skal være personlig og vigtig for dem, og at den ikke skal være defineret ved et modsætningsforhold til ”de andre”. Håbet handler også om, at børnene, når de vokser op, ikke skal være drevet af fornøjelse og forbrug, men basere deres liv på kristne værdier og sætte sig meningsfulde mål.

Det er vigtigt, at vi får talt med hinanden som forældre, og også gerne med andre, om, hvad det er, vi håber og ønsker for vores børn. Den samtale må naturligvis foregå i lyset af evangeliet, af Bibelen, og af, hvad Gud vil og gør med verden og med os. Det som med ét udtryk bliver kaldt ’Guds mission’. Måske kan disse synspunkter være til inspiration for jeres samtale:

Kristentro kan og skal ikke ”bevares” i isolation fra samfund og omverden. Kristentro er nemlig i sin kerne at blive rettet udad af Guds kærlighed og tilgivelse. Gud er kærlighed og vil, at vi skal ligne ham. Det er noget, Gud gør, når vi møder og er sammen med andre – troende og ikke-troende.

Guds mission er altomfattende, derfor er det også vores opgave som kristne at bidrage til vores samfund

og kulturer. Det gælder også børn fra kristne hjem. De kan være med til at gøre deres skole eller sportsklub etc. til et bedre sted for alle ved frimodigt at leve i tro disse steder. De kan også, svarende til deres alder, modenhed og situationen, sætte ord på deres tro på og erfaringer med Gud.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvad ønsker og håber I for jeres børn?
- Hvordan hænger det sammen med det, som Gud vil og gør i verden?

Hvordan skal vi forstå den tid og virkelighed, børnene lever i?

Det synes hævet over enhver diskussion, at vores danske samfund er kendetegnet af en voksende pluralisme. For de fleste børn er andre livstydninger, værdier og livsstile end de kristne ikke bare overbevisninger eller holdninger, man kan drøfte og være enige eller uenige i. De er mennesker af kød og blod, som de holder af og forholder sig til: Venner og deres familier, voksne autoriteter i skole og SFO, forbilleder fra sport, musik og medier. Pluralisme er ikke et synspunkt, børnene kan være enige eller uenige i. Det er det vand, de svømmer i.

Pluraliteten kan opleves som fundamental med rodløshed og svækkelse af identitet og retningsans til følge. En pluralistisk kultur med vægt på mangfoldighed og tolerance kan imidlertid også få os til at lytte mere til hinanden og respektere hinandens standpunkter, også en kristen tro og overbevisning. Vores tid skaber altså nye muligheder for at være synligt til stede med sin kristne tro.

Det er imidlertid også vigtigt at anerkende, at Danmark fortsat er kendetegnet ved og mange steder gennemsynet af sin kristne kulturarv. Kristendommen har historisk sat sit præg på vores samfund, vores kultur, vores fælles værdier og identitet, og gør det fortsat.

Det danske samfund er ikke desto mindre præget af en

offentlig sekularisme; altså den opfattelse, at Gud og religion bør være ”sagen uvedkommende”. Der er en generel opfattelse af, at det offentlige rum – både politisk, videnskabeligt og kulturelt – ideelt set bør være sekulært.

Mange mener tilsyneladende, at samfundet på den måde kan være neutralt over for religion, som de opfatter som et privat anliggende. Det udelukker dog ikke, at der inden for rimelighedens grænser kan tages hensyn til denne private tro fx med hensyn til påklædning og spisevaner.

Danmark er altså ikke sekulært forstået på den måde, at religion ikke findes eller er tilladt her, men sekulært i den forstand, at der råder et ideal om, at de fælles, offentlige forhold skal ordnes og håndteres på et sekulært fundament. Det gør sig også gældende i børnehaver og skoler.

En betragtelig del af børnenes liv udspiller sig i den digitale verden: På de sociale medier i stadig selvsceneari, på nettet med adgang til alverdens informationer, i konstant kommunikation med venner og uvenner. Det indebærer en selvpromovering med tilhørende ofte ubarmhjertig bedømmelse fra andre og efterfølgende kritisk selvrefleksion. Den digitale verden er hyperkompleks med flydende grænser mellem godt og skidt, tilladt og forbudt, sandt og falskt. Det stiller store krav til børnene og til, hvordan vi som voksne skal hjælpe dem.

Vi kan beskrive den virkelighed, vi lever i, med udtrykkene Guds Rige og verden. ’Verden’ skal her forstås, som det bliver brugt særligt i Johannesevangeliet: Skabt god og elsket af Gud, men i oprør mod Gud. Det er det, som er fortegnet for og kendetegner vi menneskers liv med hinanden uden for kirkens og det kristne fællesskabs sammenhæng.

I kirken og det kristne samliv er Gudsrigets virkelighed derimod fortegn og kendetegn. Det betyder ikke, at uden for det kristne fællesliv er alt ondt, eller at inden for er alt godt. Men det er forskellige ”samfund” med forskelligt udgangspunkt og forskellige mål.

Samtidig har vi et solidt bibelsk grundlag for at holde fast i alt det, som er fælles for alle mennesker. Gud har skabt alle mennesker med en fornuft, hvormed vi kan

udforske og anvende skaberværket. Gud har vist os noget af sin herlighed gennem skaberværket og vores iboende fornemmelse for dets skønhed. Gud har lagt en længsel efter ham og en fornemmelse for det gode i ethvert menneske.

Alt dette er beskadiget som følge af syndefaldet og derfor begrænset og utilstrækkeligt, men dog stadig til stede hos både kristne og ikke-kristne. Det danner udgangspunkt for vores fælles liv med hinanden i samfundet, på arbejdspladsen og i skolen.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvordan er jeres barns/børns hverdags-virkelighed? Kan I genkende beskrivelsen ovenfor af pluralisme og sekularisme?
- Hvordan er jeres barns/børns liv i den digitale verden?

Hvordan er forholdet mellem hjemmet og barnets øvrige dannelsesrum?

Indtil børnene når en vis alder, er de uden sammenligning mere præget af deres forældre end af noget andet. Hjemmet er barnets vigtigste dannelsesrum, hvor forældrene definerer virkeligheden for barnet. Barnets virkelighed er altså (forhåbentlig) defineret i en tryk sammenhæng af mennesker, som elsker det. Praktiserende kristne forældres fornemste opgave er at være de redskaber, Gud bruger til at gøre Guds Rige til barnets virkelighed og livsmulighed.

Samtidig formes og dannes børnene af de øvrige sammenhænge, som barnet indgår i uden for hjemmet. Kristne fællesskaber, som for eksempel i kirke og børneklub, er vigtige dannelsesrum, som støtter den kristne dannelse i hjemmet. Skole, venneflokk og sociale medier er også sekundære, men betydningsfulde dannelsesrum. Her kan børnene få meget godt med sig; men de møder også meget, som ikke blot er anderledes end, men som strider mod, forældrenes og hjemmets tro og værdier.

Nogle børn oplever dette som ret uproblematisk, fordi

de med et sundt selvværd forholder sig selvstændigt på grundlag af det, de har med sig hjemmefra. For andre kan det være svært og konfliktfyldt. For nogle medfører det en tiltagende formning efter andre værdier og overbevisninger end forældrenes.

Spørgsmålet er, for hvor mange og i hvilken udstrækning samtidens tolerance-regime og relativistiske dyrkelse af mangfoldighed gør forældrenes og hjemmets overbevisninger mindre givne og betydningsbærende.

Troskristne forældres bekymring er traditionelt gået på, hvad børnene 'påvirkes' af. Påvirkning forstås her negativt, og bekymringen afføder let et ønske om at kunne begrænse den negative påvirkning. Mulighederne for at hindre negativ påvirkning er dog begrænsede, ikke mindst i vores informationsamfund.

Udtrykket 'påvirkning' kan dog også bruges positivt om dette at øve indflydelse på andre. Udtrykket giver associationer til konkrete ting, som barnet oplever, hører, ser eller læser, som øver indflydelse på barnets adfærd, holdninger og opfattelser.

Udfordringen for børn fra praktiserende kristne hjem er imidlertid ikke primært, at de skal forholde sig til holdninger, der bliver sat ord på. Udfordringen er i langt højere grad, hvordan de kan indgå med integritet – som sig selv med deres tro – i en sekulær-pluralistisk kultur med alt det, der udtalt tages for givet dér.

Det stiller i højere grad krav til barnets identitet og karakter end til dets viden og velopdragenhed. Derfor må vi tænke og tale om barnets dannelse og om hjemmet som et dannelsesrum. På den måde retter vi fokus mod den varige formning eller dannelse af barnets hele identitet og karakter.

Denne dannelse sker ikke primært gennem belæring og instrukser, men i højere grad som en følgevirkning af hjemmets kultur med de kristne sandheder og værdier og normer, som udtalt tages for givet her.

Hjemmet er imidlertid ikke en isoleret ø. Hjemmet befinder sig i samme sekulært-pluralistiske samfund, som barnet gør i sin hverdag uden for hjemmet.

Derfor er hjemmet også i sig selv en ramme for mødet mellem Guds rige og 'verden', og mellem den kristne

tro og andre livstydninger. I det praktiserende kristne hjem sker dette møde imidlertid ikke på pluralitetens eller sekularitetens præmisser, men på Gudsrigets og den kristne tros præmisser.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvordan fungerer jeres hjem som et dannelsesrum for barnet/børnene? Svarer det til det, som I ønsker og håber for jeres børn?
- Hvordan oplever I, at jeres børn formes og dannes positivt og negativt af de øvrige dannelsesrum, som de indgår i?

Hvordan kan vi som forældre hjælpe vores børn med at leve i tro?

Vi kan ikke beskytte børnene til at opnå det, vi håber for dem. Men vi kan stræbe efter at give dem en tæt tilknytning til kirken og det kristne fællesskab og en stærk identitet og et sundt selvværd, der er funderet i, at de er Guds børn og elskede af Gud uafhængigt af, hvor dygtige eller smukke de er, eller hvad de kan præstere, og hvor mange 'likes' de får.

Den offentlige folkeskoles dannelsesmål er at danne børnene til demokratisk sindede medborgere i Danmark. Den praktiserende kristne familie og det kristne fællesskabs (herunder kristne friskoler) dannelsesmål er, at børnene dannes til tros-sindede borgere i Guds rige. Disse to borgerskaber harmonerer stadig på mange punkter; men de står også på flere og flere områder i et spændingsforhold til hinanden.

Derfor er det vigtigt, at vi bruger kræfter på at gøre os bevidste om, hvordan vi gør vores hjem og kristne fællesskaber til trygge dannelsesrum. Tryk betyder ikke isoleret eller upåvirket. Det betyder derimod, at her kan evangelium og samtid, kristen tro og sekulær pluralisme møde hinanden på Gudsrigets og troens præmisser og under nådens og kærlighedens fortegn.

I familien kan vi opbygge en kultur for sammen at

tage livtag med, hvad Gud gør og vil, og med de muligheder og udfordringer, som familiens medlemmer står med i deres øvrige dannelsesrum, i børnehaven, skolen og på arbejdet. Det skal være en tryk ramme, som er båret af kærlighed, hvor der er plads til at give udtryk for tvivl og uenighed. En sådan kultur i hjemmet vil forme børnene til og opøve dem i at indgå aktivt med deres kristne tro i deres hverdag.

Noget af det mest bekræftende for et barns oplevelse af sin gudgivne identitet er givetvis at få lov at bidrage som den, barnet er, og med det, som barnet kan. Vi kan opmuntre vores børn til at bidrage med det, de er, og med

den tro, som de bærer med sig hjemmefra, i deres sekulært-pluralistiske hverdag. Vi kan hjælpe dem til at få øje på, hvordan de faktisk allerede gør det. Det gør vi ikke mindst ved selv at gå foran som gode forbilleder.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvordan indgår jeres børn med deres kristne tro i deres forskellige hverdagssammenhænge?
- Hvad føler I jer udfordret til at gøre eller at gøre anderledes for at hjælpe jeres børn?

Denne artikel er en ud af syv, som er skrevet for projektet *Børn i pluralisme*. De øvrige seks er:

- Marianne Holst Nielsen: *Hvordan formes barnet som et menneske med tro af de fællesskaber, det indgår i?*
- Niels Jørn Fogh: *Samspil mellem kirke, kristent fællesskab og familie*
- Merete Holm Dalsgaard: *Forankring og dialog*
- Kurt Christensen: *Apologetik i børnehøjde*
- Carsten Hjorth Pedersen: *Hvad og hvordan svare på børns spørgsmål til den kristne tro?*
- Carsten Hjorth Pedersen: *Vi savner medvandrere, der vil tale om "the Word and the World"*

Alle syv artikler findes på www.kpi.dk/projekter/boern-i-pluralisme